

dam Glossa³, quod, quia per quadraginta horas mortuus fuerat, quadraginta diebus se vivere confirmat. Vel per quadraginta dies tempus presentis sæculi, quo Christus in Ecclesia conversatur, potest intelligi; quia homo constat ex quatuor elementis, et eruditur contra transgressionem Decalogi.

COMMENTARIUS:

1. Dupliciter potest intelligi ascensionem Christi fuisse convenientem, scilicet, aut sibi, aut nobis; ideo autem D. Thomas absolute hoc querit, ut utrique parti satisfaciat; et in corpore articuli docet fuisse convenientem ex parte ipsius Christi. Nam, licet per ascensionem nullam essentialem gloriam vel gaudium consecutus sit, pertinuit tamen ad majorem quamdam decentiam et proportionem, et accidentale gaudium (ut in solutione ad 2 addit), ut corpori ad immortalem vitam suscitato celestis locus tribueretur. Et ideo dicebat Christus, Joann. 14: *Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem.* Pertinet enim ad amicitiam, amici absentiam patienter ferre propter bonum ejus, et commodum illius proprio præferre. Significavit ergo Christus, illum discessum sibi fore utilem, quod non solum de discessu per mortem, sed etiam per ascensionem, verum est.

2. In solutione ad 3, dicit D. Thomas hanc Christi ascensionem etiam nobis fuisse convenientem. Nam, licet propter nostrum commodum oportuerit Christi ascensionem aliquot diebus differri ad confirmandos homines in fide, ut in superioribus late dictum est, et hic tangit D. Thomas, in solutione ad 4, et late ac eleganter Leo Papa, ser. 4 de Ascen.; tamen (ut idem subjicit, sermone 2), post veritatem resurrectionis sufficienter confirmatam, oportuit Christum in cælum provehi, ut mirabilior fieret gratia Dei, cum remotis a conspectu hominum, quæ merito reverentiam suam sentiebantur indicare, fides non deficeret, spes non fluctuaret, charitas non teperet. Fuit ergo ascensio Christi nobis utilis ad fidei, spei et charitatis perfectionem. Quam veritatem declarat D. Thomas aliquibus Scripturæ testimoniis, quæ breviter explicare oportet.

3. *Ascensio Christi ad fidem Christianorum utilis.* — Primo, quod ascensio Christi utilis fuerit ad fidem nostram, probat D. Thomas ex verbis illis Joann. 16: *Cum venerit ille*

³ Gloss. ord., ib.

(scilicet Paracletus), arguet mundum de peccato, et de justitia, et de judicio; de peccato quidem, quia non crediderunt in me; de justitia vero, quia ad Patrem vado, et jam non videbitis me. Ex quibus posterioribus verbis, et ex ratione quæ in eis redditur, colligit D. Thomas quod intendit. Ubi est sciendum, quod Christus ait, arguendum ab Spiritu Sancto mundum de justitia, non eodem modo exponi a Sanctis Patribus; Chrysostomus enim, hom. 37 (quem Græci sequuntur), interpretatur de justitia et innocentia ipsiusmet Christi, quam Spiritus Sanctus adveniens mundo ostendit. At vero Aug., tract. 95, et Cyrill., l. 10, c. 4, exponunt de justitia hominum, quam per fidem Christi consequimur. Quæ expositio optime quadrat rationi quam Christus subjungit: *Quia vado ad Patrem, et jam non videbitis me.* Nam justitia fidelium fundatur in fide ejus quem non vident. Et hunc sensum secutus est hic D. Thomas, inde colligens ascendisse Christum, ut hæc fidelium justitia et fides locum habere posset. Nam (ut Paulus dicit ad Heb. 11), *fides est argumentum non apparentium.* Sic Leo Papa, ser. 2 de Ascensione: *Magnarum hic vigor est mentium, et valde fidelium lumen animarum, incunctanter credere quæ corporeo non videntur intuitu, et ibi figere desiderium, quo nequeas inferre conspectum. Hæc autem pietas, unde in nostris cordibus nasceretur, aut quomodo quisquam justificaretur per fidem, si in iis tantum salus nostra consisteret quæ obtutibus subjacerent? Unde et illi viro qui de resurrectione Christi videbatur ambigere, nisi in ipsius carne vestigia passionis et visu explorasset et tactu: Quia vidisti me (inquit Dominus) credidisti. Beati qui non viderunt et crediderunt.* Secundo, ascensionem Christi conferre ad nostræ spei augmentum optimis confirmat D. Thomas Scripturæ testimoniis. Primum est Joann. 14: *Vado parare vobis locum, et si abiero, et præparavero vobis locum, iterum veniam, et accipiam vos ad meipsum.* Verum est hunc locum satis commode posse exponi de Christi discessu per mortem. Nam per eam vere ac proprie præparavit nobis locum in beatitudine, et post illam iterum ad nos rediit, ut participes suæ justitiæ et gloriæ faceret: *Traditus enim est propter delicta nostra, et resurrexit propter justificationem nostram;* et hunc sensum insinuat Augustinus, tract. 68; et Cyril., l. 9, c. 31. Nihilominus tamen sensus D. Thomæ probabilis quoque est, nam etiam per ascensionem præparavit nobis Christus locum

regni cælorum, non quidem merito et jure, sed facto ipso aperiendo, et ostendendo viam ad regnum. Per mortem enim jus ad regnum cæleste nobis acquisivit; per ascensionem vero quasi possessionem sumpsit nomine omnium nostrum, juxta verba ejusdem Christi: *Ubi fuerit corpus, illic congregabuntur et aquilæ,* quod testimonium D. Thom. adducit. Et hanc expositionem etiam probant Augustinus et Beda, in Joannem; nec dissentit Cyrillus. Quibus testimoniis addere possumus verba ejusdem Christi, Joan. 3: *Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, Filius hominis, qui est in cælo.* Quæ verba specie quidem ipsa videntur potius contraria. Nam, si nemo ascendit nisi ipse, quomodo nobis datur spes ascendendi? ideo a multis exponuntur solum de ascensione secundum animam per visionem beatam. Ab aliis vero exponuntur tantum de præsentia quam Christus habebat in cælo, solum secundum divinitatem. Et revera alter istorum sensuum est necessarius, quia verbum, *ascendit*, est præteriti temporis. Et propter hoc etiam nihil nobis obstat hic locus, quia, licet usque ad tempus in quo Christus protulit illa verba, nemo ascenderat in cælum, præter Christum, non propterea ablata est spes postea ascendendi. Addo vero ulterius cum Augustino, ser. 1 de Ascens., etiam si verba illa de corporali ascensione in cælum intelligantur, non minuire, sed augere potius spem nostram: *Nam propter unitatem, qua caput nostrum est, et nos corpus ejus, cum ascendit in cælum, nos ab illo non separamur; qui de cælo descendit, non nobis invidet cælum; sed quodammodo clamabat: Mea membra estote, si ascendere vultis in cælum.* Sic etiam dicit Leo Papa, ser. 4 de Ascens.: *Christi ascensio nostra perfectio est, et quo præcessit gloria capitis, eo spes vocatur et corporis. Hodie enim non solum paradisi possessores firmati sumus, sed etiam cælorum in Christo superna penetravimus.*

4. Alio modo potest explicari hæc ratio, ex virtute spei sumpta, quia, *ideo ascendit, ut nos desuper protegeret*, ut dixit Augustinus, serm. 174 de Temp. Et optime confirmavit Joann., 1 Can., c. 3, dicens: *Filioli mei, hæc scribo vobis, ut non peccetis; sed si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum justum;* et Paul., ad Heb. 9: *Non in manu facta sancta Jesus introivit exemplaria verorum; sed in ipsum cælum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis.* Et propter hanc fortasse causam dixit Leo Papa, ser. 2, quod

Christus post ascensionem ineffabili modo factus est divinitate præsentior, qui factus est humanitate longinquior.

5. *Ascensio Christi charitatis fidelium incentivum.* — Tertio, ostendit D. Thomas Christi ascensionem nobis esse utilissimam ad perfectionem charitatis. Primo, ex parte objecti per se, quia Christus existens in cælo ad desideria et cogitationes cælestes corda hominum accendit, juxta illud: *Ubi est thesaurus tuus, ibi est et cor tuum;* et ideo aiebat Paulus: *Consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quaerite, quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram.* Et Leo Papa supra: *Liberis cordis oculos ad illam altitudinem, in qua Christus est, erigamus. Sursum vocatos animos desideria terrena non deprimant.* Secundo, quasi per accidens removendo impedimenta, quomodo interpretatur D. Thomas illa verba Christi: *Expedit vobis ut ego vadam; si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos,* juxta expositionem Augustini, tract. 94, dicentis: *Non potestis capere Spiritum, quandiu secundum carnem persistitis nosse Christum.* Atque eodem modo Gregorius, l. 8 Moral., 13, exponit hæc verba, quamvis ea non referat ad perfectionem caritatis, sed ad perfectam intelligentiam rerum invisibilium, cujus non erant capaces Apostoli, quandiu visibili corpori addicti erant. Sed idem est sensus atque eadem ratio; tamen, quia perfectissimus effectus Spiritus Sancti est caritas, quæ maxime illi appropriatur, ideo optime D. Thomas locum illum ad perfectionem caritatis accommodavit. Advertendum vero est, posse etiam illa verba intelligi de passione Christi, id est: *Si ego non abiero*, per passionem et mortem, non veniet Spiritus Sanctus. Et hoc sensu ratio illius sententiæ non est, quia præsentia sensibilis Christi impedire posset spirituales profectum, sed quia Christus passione sua abundantiam spiritus erat hominibus meriturus, quomodo Hieronymus, ep. ad Hedibiam, quæst. 9, et Chrysost., et alii exponunt illud Joann. 7: *Nondum erat Spiritus datus, quia Jesus nondum erat glorificatus*, hanc glorificationem, Christi passionem crucisque triumphum esse intelligentes. Cæterum, licet hoc verum sit, tamen effectus ipse et rerum eventus probavit, Christum non promisisse Spiritum Sanctum nisi post ascensionem dandum, et hoc sensu dixisse: *Si autem abiero, mittam eum ad vos;* ergo similiter, quando e contrario dixit: *Si non abiero, Paracletus non veniet*, non solum de passione, sed de ascen-

sione etiam intelligendum est, sicut Augustinus intelligit. Et similiter in aliis verbis c. 7: *Nondum erat Spiritus datus, quia Jesus nondum erat glorificatus*, proprius glorificatio intelligitur de ascensione quam de passione, ut ibidem exponit Augustinus, tract. 32, juxta illud Pauli: *Ascendens in altum, captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus*. Quod potissimum de Spiritu Sancto intelligitur, ut idem Augustinus exposuit, 15 de Trinitat., c. 19.

ARTICULUS II.

*Utrum conveniat Christo ascendere in cælum secundum divinam naturam*¹.

1. *Ad secundum sic proceditur. Videtur quod ascendere in cælum conveniat Christo, secundum divinam naturam. Dicitur enim in Psalm. 46: Ascendit Deus in jubilatione; et Deut. 33: Ascensor cæli auxiliator tuus. Sed ista dicuntur de Deo etiam ante Christi incarnationem. Ergo Christo convenit ascendere in cælum, secundum quod Deus.*

2. *Præterea, ejusdem est ascendere in cælum, cujus est descendere de cælo, secundum illud Joann. 3: Nemo ascendit in cælum, nisi qui de cælo descendit; et Ephes. 4: Qui descendit, ipse est et qui ascendit. Sed Christus descendit de cælo, non secundum quod homo, sed secundum quod Deus; non enim humana ejus natura ante in cælo fuerat, sed divina; ergo videtur quod Christus ascenderit in cælum, secundum quod Deus.*

3. *Præterea, Christus sua ascensione ascendit ad Patrem; sed ad Patris æqualitatem non pervenit secundum quod homo; sic enim dicit: Pater major me est, ut habetur Joann. 14; ergo videtur quod Christus ascendit secundum quod Deus.*

Sed contra est quod Ephes. 4, super illud: Quod autem ascendit, quid est nisi quia et descendit? dicit Glossa²: Constat quod secundum humanitatem Christus descendit et ascendit.

Respondeo dicendum, quod ly secundum, duo potest notare, scilicet, conditionem ascendentis, et causam ascensionis. Et si quidem designet conditionem ascendentis, tunc ascendere non potest convenire Christo secundum condi-

¹ 3, d. 22, q. 3, art. 1, ad 2; et op. 2, c. 240.

² Ex Gloss. interlineari.

tionem divinæ naturæ, tum quia nihil est divinitate alius quo possit ascendere; tum etiam quia ascensio est motus localis, qui divinæ naturæ non competit, quæ est immobilis et localis. Sed per hunc modum ascensio competit Christo secundum humanam naturam, quæ continetur loco, et morti subijci potest. Unde hoc sensu poterimus dicere, quod Christus ascendit in cælum secundum quod homo, non secundum quod Deus. Si vero ly secundum, designet causam ascensionis, cum Christus ex virtute divinitatis in cælum ascenderit, non autem ex virtute humanæ naturæ, dicendum est quod Christus ascendit in cælum, non secundum quod homo, sed secundum quod Deus. Unde Augustinus dicit in serm. de Ascensione¹: De nostro fuit quod Filius Dei pependit in cruce, sed de suo quod ascendit.

Ad primum ergo dicendum, quod auctoritates illæ propheticæ dicuntur de Deo, secundum quod erat incarnandus. Potest tamen dici quod ascendere, etsi non proprie conveniat divinæ naturæ, potest tamen ei metaphorice convenire, prout, scilicet, dicitur in cor hominis ascendere, quando cor hominis se subijcit et humiliat Deo. Et eodem modo metaphorice dicitur ascendere, respectu cujuslibet creaturæ, ex eo quod eam subijcit sibi.

Ad secundum dicendum, quod ipse idem est qui ascendit et qui descendit; dicit enim Augustinus in l. de Symbolo²: Quis est qui descendit? Deus homo. Quis est qui ascendit? idem ipse Deus homo. Descensus tamen duplex attribuitur Christo: unus quidem quo dicitur descendisse de cælo, qui quidem attribuitur Deo homini, secundum quod Deus. Non enim est iste descensus intelligendus secundum motum localem, sed secundum exinanitionem, qua, cum in forma Dei esset, servi formam suscepit. Sicut enim dicitur exinanitus, non ex eo quod suam plenitudinem amiserit, sed ex eo quod nostram parvitatem suscepit, ita dicitur descendisse de cælo, non quod cælum deseruerit, sed quia naturam terrenam assumpsit in unitatem personæ. Alius autem est descensus, quo descendit in inferiores partes terræ, ut dicitur Ephes. 4. Qui quidem est descensus localis, unde competit Christo secundum conditionem humanæ naturæ.

Ad tertium dicendum, quod Christus dicitur ad Patrem ascendere, in quantum ascendit ad

¹ In serm. 3, et est 176 in ord., a med., tom. 10.

² Lib. 4, c. 7, circ. princ., tom. 9.

consessum paternæ dexteræ; quod quidem convenit Christo aequaliter secundum divinam naturam, aequaliter autem secundum humanam, secundum quod infra dicitur.

COMMENTARIUS.

1. *Objectio. — Responsio. —* Distinguit D. Thomas in corpore articuli, illam dictionem positam in titulo, *secundum divinam naturam*. Potest enim, inquit, indicare vel conditionem ascendentis, vel causam ascensionis, id est, vel naturam in qua recipitur motus ascensionis, vel quæ est principium talis motus. Priori sensu dicit non ascendere Christum ut Deum, sed ut hominem; quod est manifestum, ac per se notum, quia natura divina est incapax talis motus, cum sit ubique, et immutabilis; natura autem humana capax est, licet sit unita Verbo, non est tamen ubique, ut latius dictum est superiori tomo, disp. 32, sect. 4; et quia hic est proprius sensus illius particulæ, *secundum quod*, ideo, licet per communicationem idiomatum absolute vera sit hæc propositio: *Deus ascendit*, hæc autem simpliciter est falsa: *In quantum Deus ascendit*, juxta quæ fusius tradita sunt superiori tomo, disp. 35. Secundo, addit D. Thomas si dictio, *secundum quod*, tantum significet principium efficiens ascensionis, sic Christum ascendisse ut Deum. Quia ex divino supposito habuit corpus illud virtutem ascendendi. Dices: corpus gloriosum ex virtute intrinseca et creata potest sursum moveri; ergo etiam Christi corpus virtute intrinseca et creata ascendere potuit; ergo, neque denotando causam et principium motus, ascendit ut Deus. Respondetur, argumentum procedere de virtute proxima effectiva motus, D. Thomam autem loqui de virtute principali. Unde hoc differt inter Christum et alios homines, etiam beatos, quod illis virtus illa agilitatis omnino ab extrinseco confertur, et ex parte principalis motoris, qui est Deus, semper moventur ab extrinseco; at vero Christi corpori illa virtus est aliquo modo ab intrinseco, et debita ratione suppositi, a quo virtute propria poterat sursum ferri.

2. *Ascensiones et descensiones attributæ Deo in Scriptura quomodo. —* In solutione ad 1 et 2, declarat D. Thomas doctrinam articuli intelligendam esse de ascensione proprie dicta, ut significat motum localem, quoniam per metaphoram tam ascensus quam descensus tribuuntur Deo, ut Deus est. Ascendere enim

dicitur in aliquem, quando ei dominatur, vel speciali modo eum sibi subijcit, et sic dicitur *ascendere in cor*. Descendere autem dicitur, vel quando in hoc mundo inferiori speciales effectus gratiæ operatur, vel novo modo apparet, quomodo dicitur Spiritus Sanctus *descendisse*. Nam, quia Deus speciali modo dicitur in cælo habitare, ideo quando novo modo apparet in terra, dicitur per metaphoram *descendere*. Et ita longe aliter dicitur Deus descendisse, quando factus est homo, Joann. 3, et quando descendit ad inferos. Nam illud dicitur secundum prædictam metaphoram, et maxime quia assumpsit terrenam et inferiorem quamdam naturam; hoc vero dicitur secundum proprietatem motus localis in assumpta natura; et ita priori modo dicitur descendisse Deus ut Deus, quia Deus est, qui factus est homo; posteriori autem modo dicitur descendisse Deus, non ut Deus, sed ratione naturæ assumptæ.

ARTICULUS III.

*Utrum Christus ascenderit propria virtute*¹.

1. *Ad tertium sic proceditur. Videtur quod Christus non ascenderit propria virtute. Dicitur Marc. ult., quod Dominus Jesus, postquam locutus est discipulis, assumptus est in cælum. Et Act. 1 dicitur: Videntibus illis elevatus est, et nubes suscepit eum ab oculis eorum. Sed illud quod assumitur et elevatur, ab alio videtur moveri. Ergo Christus non propria virtute, sed aliena ferebatur in cælum.*

2. *Præterea, corpus Christi fuit terrenum sicut et corpora nostra. Corpori autem terreno contra naturam est ferri sursum. Nullus autem motus est ex propria virtute ejus, quod contra naturam movetur. Ergo Christus non ascendit propria virtute in cælum.*

3. *Præterea, propria virtus Christi est virtus divina. Sed motus ille non videtur fuisse ex virtute divina, quia cum virtus divina sit infinita, motus ille fuisset in instanti, et sic non potuisset videntibus discipulis elevari in cælum, ut dicitur Act. 1. Ergo videtur quod Christus non ascenderit propria virtute.*

Sed contra est quod dicitur Isai. 63: Iste formosus in stola sua gradiens in multitudine fortitudinis suæ. Et Gregorius dicit in Hom. Ascensionis²: Notandum est quod Elias in

¹ Op. 2, c. 236; et op. 60, c. 23, col. 2.

² Homil. 29 in Evang., circ. med.

curru legitur ascendisse, ut, videlicet, aperte demonstraretur, quia homo purus adjutorio indigebat alieno. Redemptor autem noster non curru, non Angelis subleuatus legitur; quia qui fecerat omnia, super omnia, sua virtute ferebatur.

Respondetur dicendum, quod in Christo est duplex natura, diuina, scilicet, et humana, unde secundum utramque naturam potest accipi propria virtus ejus. Sed secundum humanam naturam potest accipi duplex virtus Christi. Una quidem naturalis, quæ procedit ex principiis naturæ, et tali virtute manifestum est quod Christus in cælum non ascendit. Alia autem virtus in humana natura Christi est virtus gloriæ, secundum quam Christus in cælum ascendit. Cujus quidem virtutis rationem quidam accipiunt ex natura quintæ essentiæ, quæ est lux, ut dicunt, quam ponunt esse de compositione humani corporis, et per eam elementa contraria conciliari in unum; ita quod in statu hujus mortalitatis natura elementaris in corporibus humanis dominatur; et ideo secundum naturam elementi prædominantis corpus humanum naturali virtute deorsum fertur. In statu autem gloriæ prædominabitur natura cælestis, per cujus inclinationem et virtutem corpus Christi et alia Sanctorum corpora feruntur in cælum. Sed de hac opinione, et in prima parte habitum est¹, et infra magis agetur in tractatu de Resurrectione communi.

Hac autem opinione prætermittitur, alii assignant rationem prædictæ virtutis ex parte animæ gloriificatæ, ex cujus redundantia gloriificabitur corpus, ut Augustinus dicit ad Diosc.² Erit enim tanta obedientia corporis gloriosi ad animam beatam, ut (sicut Augustinus dicit, 22 de Civit. Dei³) ubi volet spiritus, ibi protinus erit corpus, nec volet aliquid spiritus, quod nec spiritum possit decere, nec corpus. Decet autem corpus gloriosum et immortale esse in loco cælesti, sicut dictum est. Et ideo ex virtute animæ volentis, corpus Christi ascendit in cælum. Sicut autem corpus efficitur gloriosum participatione animæ, ita, ut Augustinus dicit super Joannem⁴, participatione Dei fit anima beata. Unde prima origo ascensionis in cælum est virtus diuina. Sic igitur Christus ascendit in cælum propria virtute, primo quidem virtute diuina; secundo,

¹ Q. 76, art. 7.

² Ep. 56, ante med., t. 1.

³ C. ult., non remote a pr., t. 5.

⁴ Tr. 23.

virtute animæ gloriificatæ volentis corpus, prout vult.

Ad primum ergo dicendum, quod, sicut Christus dicitur propria virtute surrexisse, et tamen est suscitatus a Patre, eo quod eadem est virtus Patris et Filii, ita etiam Christus ex propria virtute ascendit in cælum, et tamen a Patre est elevatus et assumptus.

Ad secundum dicendum, quod ratio illa probat quod Christus non ascendit in cælum propria virtute, quæ est naturæ humanæ naturalis; ascendit tamen in cælum propria virtute, quæ est virtus diuina; et propria virtute, quæ est animæ beatæ. Et licet ascendere sursum sit contra naturam humani corporis secundum statum præsentem, in quo corpus non est omnino subjectum spiritui, tamen non erit contra naturam neque violentum corpori glorioso, cujus tota natura est omnino subjecta spiritui.

Ad tertium dicendum, quod etsi virtus diuina sit infinita, et infinite operetur quantum est ex parte operantis, tamen effectus virtutis ejus recipitur in rebus secundum earum capacitatem, et secundum Dei dispositionem. Corpus autem non est capax ut in instanti localiter moveatur; quia oportet quod commutetur se spatio, secundum cujus divisionem dividitur tempus, ut dicitur 6 Phys.¹ Et ideo non oportet quod corpus motum a Deo moveatur in instanti, sed moveatur ea velocitate qua Deus disponit.

COMMENTARIUS.

Hic articulus ex dictis in præcedenti perspicuus est, et videri possunt superius dicta de dote agilitatis. In solutione ad 3, attingit D. Thomas quæstionem, an corpus gloriosum possit moveri localiter in instanti, et significat non posse. Quod intelligendum est de proprio motu qui fit pertranseundo totum spatium, et cum commensuratione ad illud, ut etiam in loco citato tactum est.

ARTICULUS IV.

Utrum Christus ascenderit super omnes cælos².

1. Ad quartum sic proceditur. Videtur quod Christus non ascenderit super omnes cælos.

¹ Text. 37, 38, 39, t. 2.

² 3, d. 21, q. 3, a. 3, q. 1; et 4 contra, c. 87; et op. 6, c. 9.

Dicitur enim in Psal. 10: Dominus in templo sancto suo, Dominus in cælo sedes ejus; quod autem est in cælo, non est supra cælum: ergo Christus non ascendit super omnes cælos.

2. Præterea, super omnes cælos non est aliquis locus, ut probatur in primo de Cælo¹. Sed omne corpus oportet esse in loco. Ergo corpus Christi non ascendit super omnes cælos.

3. Præterea, duo corpora non possunt esse in eodem loco. Cum igitur non sit transitus de extremo in extremum, nisi per medium, videtur quod Christus non potuisset ascendere super omnes cælos, nisi cælum divideretur, quod est impossibile.

4. Præterea, Act. 1, dicitur quod nubes suscepit eum ab oculis eorum. Sed nubes non possunt eleuari supra cælum; ergo Christus non ascendit super omnes cælos.

5. Præterea, ibi credimus Christum in perpetuum permansurum quo ascendit. Sed quod contra naturam est, non potest esse sempiternum, quia id, quod est secundum naturam, est ut in pluribus, et ut frequentius. Cum ergo contra naturam sit corpori terreno esse supra cælum, videtur quod corpus Christi supra cælum non ascenderit.

Sed contra est quod dicitur Ephes. 3: Ascendit super omnes cælos, ut adimpleret omnia.

Respondeo dicendum, quod quanto aliqua corpora perfectius participant bonitatem diuinam, tanto sunt superiora corporali ordine, qui est ordo localis. Unde videmus quod corpora, quæ sunt magis formalia, sunt naturaliter superiora (ut patet per Philosophum, in 4 Phys., et in 2 de Cælo); per formam enim unumquodque corpus participat diuinum esse, ut patet in 1 Phys.² Plus autem participat de diuina bonitate corpus per gloriam, quam quodcunque corpus naturale per formam suæ naturæ. Et inter cetera corpora gloriosa manifestum est, quod corpus Christi majori refulget gloria; unde convenientissimum est sibi, quod sit supra omnia corpora constitutum in alto. Et ideo super illud Ephes. 4: Ascendens in altum, dicit Gloss.³: Loco et dignitate.

Ad primum ergo dicendum, quod sedes Dei dicitur esse in cælo, non sicut in continente, sed magis sicut in contento. Unde non oportet aliquam partem cæli eo superiorem esse, sed ipsum esse super omnes cælos, sicut et in

¹ Text. 69, t. 2.

² Text. 81, t. 2.

³ Gloss. interlinear., ibid.

Psalm. 8 dicitur: Elevata est magnificentia tua super cælos, Deus.

Ad secundum dicendum, quod locus habet rationem continentis. Unde primum continens habet rationem primi locantis, quod est primum cælum. In tantum igitur corpora indigent esse in loco per se, in quantum indigent contineri a corpore cælesti. Corpora autem gloriosa, et maxime corpus Christi, non indigent tali continentia. Quia nihil recipit a corporibus cælestibus, sed a Deo, mediante anima. Unde nihil prohibet corpus Christi esse extra totam continentiam cælestium corporum, et non esse in loco continente; nec tamen oportet quod extra cælum sit vacuum. Quia non est ibi locus, nec est ibi aliqua potentia susceptiva aliqujus corporis, sed potentia illuc perveniendi est in Christo. Quod autem Aristoteles probat 1 de Cælo¹, quod extra cælum non est corpus, intelligendum est de corporibus in solis naturalibus constitutis, ut per probationes apparet.

Ad tertium dicendum, quod, quamvis de natura corporis non sit quod possit esse in eodem loco cum alio corpore, tamen potest hoc Deus facere per miraculum, quod in eodem loco possit esse simul cum alio corpore, sicut et fecit ut corpus Christi de clauso utero B. Virginis exiret, et quod intravit januis clausis ad discipulos, sicut dicit beatus Gregorius². Corpus ergo Christi simul potest esse cum alio corpore in eodem loco, non ex proprietate corporis, sed per virtutem diuinam assistentem, et hoc operantem.

Ad quartum dicendum, quod nubes illa non præbuit adminiculum Christo ascendenti per modum vehiculi, sed apparuit in signum divinitatis, secundum quod gloria Dei Israel apparebat super tabernaculum in nube.

Ad quintum dicendum, quod corpus gloriosum non habet ex principiis suæ naturæ quod possit in cælo, aut supra cælum esse; sed habet hoc ex anima beata, ex qua recipit gloriam. Et sicut motus gloriosi corporis sursum non est violentus, ita nec quies est violenta, unde nihil prohibet eam esse sempiternam.

COMMENTARIUS.

Responsio D. Thomæ est, Christum ascendisse super omnia cælestia corpora, ita ut totum Christi corpus sit extra superficiem ulti-

¹ T. 69, t. 2.

² Hom. 26 in Evang., non procul a princ.